

In het kader van de bouw van 36 sociale woningen door WoonWel bvba langsheen de Westkerkestraat te Westkerke (provincie West-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 22 en 23 november 2012 een archeologische prospectie uit op een deel van het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen. De totale te onderzoeken oppervlakte was 5500m², waarvan er 656m² onderzocht werd door middel van proefsleuven en 100m² door middel van kijkvensters. Dit komt neer op 13,7% van het terrein. Er werden 4 parallelle oostwest georiënteerde sleuven aangelegd. Het onderzoek en de registratie van de sporen werd heel erg bemoeilijkt door het zeer snel stijgende grondwater.

Het archeologisch onderzoek leverde talrijke archeologische sporen op, voornamelijk geconcentreerd in de westelijke zone van het onderzoeksterrein. Het gaat om meerdere grachtstructuren met verschillende vulingen (met datering in de late middeleeuwen en de post-middeleeuwen en mogelijk ook de Romeinse periode), verschillende paalkuilen en een mogelijke waterput die, op basis van vondstmateriaal en aard van de sporen, in de Romeinse periode kunnen geplaatst worden en mogelijk wijzen op de aanwezigheid van een erf.

Gezien de onmiddellijke nabijheid van het historische centrum van Westkerke, de hoge sporendensiteit (verschillende periodes) en de indicatie voor de aanwezigheid van een Romeins erf, werd een archeologisch vervolgonderzoek geadviseerd in de westelijke zone van de site.

BASISRAPPORT

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

WESTKERKE WESTKERKESTRAAT
(prov. WEST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteur: Tomas BRADT
Redactie: Bart BARTHOLOMIEUX, Bert ACKE

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2013/23

Afbeelding op schutblad: Algemeen zicht op de onderzoekslocatie.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐	Prospectie ☒
Vergunningsnummer: 2012/470	
Datum aanvraag: 5/11/2012	
Naam aanvrager: BRADT Tomas	
Naam site: Westkerke, Westkerkestraat	
Naam aanvrager metaaldetectie: BRADT Tomas	
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2012/470 (2)	
Opdrachtgever:	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen Koloniënstraat 40 1000 Brussel
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Sam De Decker (erfgoedconsulent, Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen)
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:	/
Projectleider:	Bart Bartholomieux
Leidinggevend archeoloog:	Tomas Bradt
Archeologisch team:	Tina Kellner, Christof Vanhoutte
Plannen:	Tina Bruyninckx
Conservatie:	Ansje Cools
Materiaaltekeningen:	/
Start veldwerk:	22/11/2012
Einde veldwerk:	23/11/2012
Wetenschappelijke begeleiding:	Wouter Dhaeze (gemeente-archeoloog, stad Oudenburg)
Projectcode:	WEWE12
Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Oudenburg
Deelgemeente:	Westkerke
Plaats:	Westkerkestraat
Lambertcoördinaten:	X = 55197.570 Y = 207009.374 X = 551199.170 Y = 206980.517 X = 55297.772 Y = 206991.156 X = 55287.690 Y = 207054.843
Kadastrale gegevens:	Oudenburg Afdeling 4, Sectie B, Percelen 72f, 87d, 92r (partim), 98h (partim), 98e (partim) en 100d (partim)
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	WoonWel Stuiverstraat 401 8400 Oostende
Titel:	Archeologische prospectie Westkerke Westkerkestraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport.
Rapportnummer:	2013/23
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	9
3.3. ARCHEOLOGISCHE CONTEXT.....	11
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	13
4.1. WESTKERKE.....	13
4.1.1. <i>Historische informatie</i>	13
4.1.2. <i>Archeologische informatie</i>	14
4.2. WESTKERKESTRAAT-GISTELSESTEENWEG	16
4.2.1. <i>Historische informatie</i>	16
4.2.2. <i>Archeologische informatie</i>	18
5. ONDERZOEKSMETHODE	19
5.1. ALGEMEEN.....	19
5.1.1. <i>Vraagstelling</i>	19
5.1.2. <i>Randvoorwaarden</i>	19
5.1.3. <i>Raadpleging specialisten</i>	20
5.2. BESCHRIJVING	21
5.2.1. <i>Vorbereiding</i>	21
5.2.2. <i>Veldwerk</i>	21
5.2.3. <i>Vondstverwerking en rapportage</i>	22
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN	23
6.1. STRATIGRAFIE.....	23
6.2. RESULTATEN	28
6.2.1. <i>Sleuf 1</i>	28
6.2.2. <i>Sleuf 2</i>	33
6.2.3. <i>Sleuf 3</i>	37
6.2.4. <i>Sleuf 4</i>	39
6.2.5. <i>Kijkvenster</i>	43
7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN	51
8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	53
9. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	55
10. SYNTHESE	57
11. LITERATUUR	59

12. BIJLAGEN 61

2. INLEIDING

In het kader van de bouw van 36 sociale woningen door WoonWel bvba te Westkerke (provincie West-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 22 en 23 november 2012 een archeologische prospectie uit op een terrein langsheen de Westkerkestraat. Opdrachtgever voor het onderzoek was de VMSW (Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen). Aangezien de bouw van de woningen gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem adviseerde het agentschap Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken een archeologische evaluatie door middel van proefsleuven, teneinde te vermijden dat waardevol archeologisch onderzoek ongedocumenteerd verloren zou gaan. De topografische en bodemkundige omstandigheden van de site scheppen immers een zekere archeologische verwachting. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed. Wouter Dhaeze, gemeentelijk archeoloog van Oudenburg, stond in voor de wetenschappelijke begeleiding van het project.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verder onderzoek. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een DVD met daarop alle foto's, de plannen, de veldtekeningen, de inventarissen en de digitale versie van deze tekst.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: de medewerkers van de VMSW en WoonWel, Sam De Decker (erfgoedconsulent Onroerend Erfgoed), Wouter Dhaeze (gemeentelijk archeoloog Oudenburg), Wim De Clercq (Universiteit Gent), Koen De Groote (erfgoedonderzoeker Onroerend Erfgoed), grondwerken De Rese bvba en landmeetbureau Verland.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

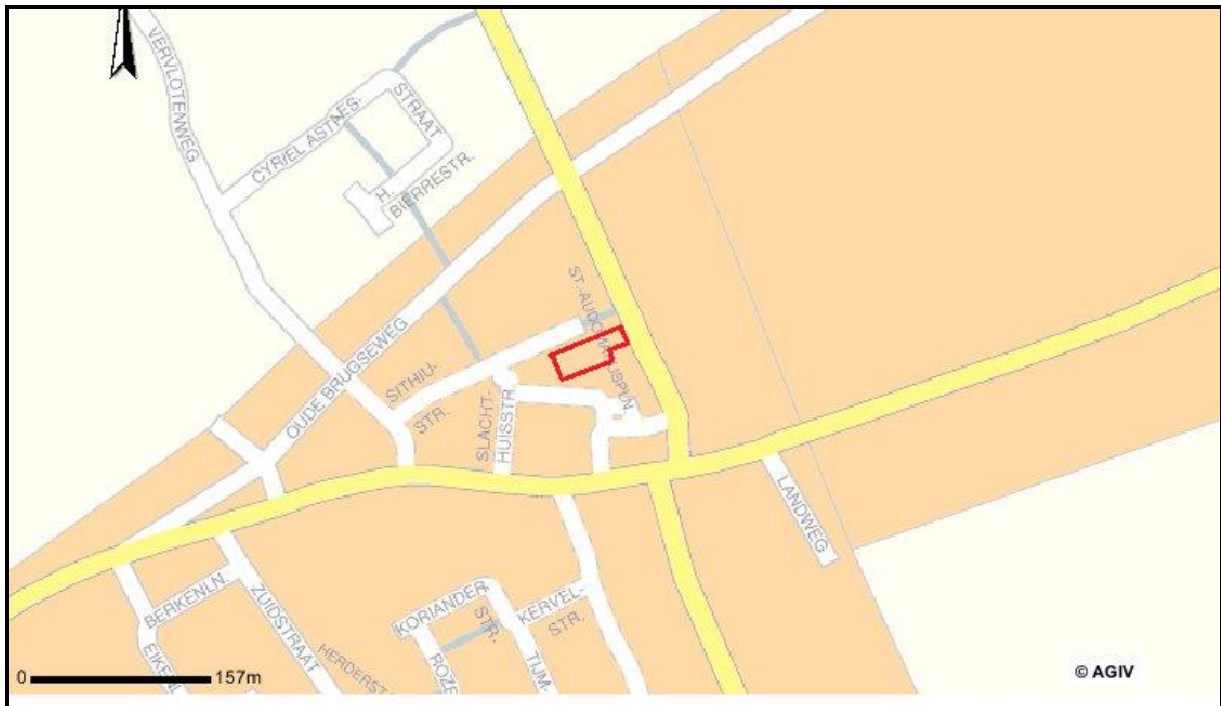
3.1. Geografische en topografische situering

Westkerke is een deelgemeente van Oudenburg, een stad in het westen van de provincie West-Vlaanderen. De deelgemeente is gelegen ten zuiden van de stadskern van Oudenburg. Tussen Oudenburg en Westkerke bevindt zich de E40. De dorpskern van Westkerke ligt op het kruispunt van twee belangrijke wegen: van noord naar zuid loopt de Westkerkestraat van Oudenburg naar Eernegem; van oost naar west loopt de oude Brugsesteenweg (nu Gistelsesteenweg) doorheen Westkerke, van Jabbeke naar Gistel.

Het onderzoeksgebied situeert zich ten westen van de Westkerkestraat, en valt samen met de percelen 72f, 87d, 92r (partim), 98h (partim), 98e (partim) en 100d (partim), afdeling 4. Het terrein ligt zowat 50m ten noordwesten van de Sint-Audomaruskerk en was voorafgaand aan het archeologisch onderzoek in gebruik als weide/grasveld, in het westen en zuiden begrensd door bomen en struiken. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 5500m², de hoogte van het terrein schommelt tussen +8,50m TAW en +8,30m TAW.

Figuur 1: Algemene situering van Westkerke (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/ikonos/#>).

Figuur 2: Aanduiding van het onderzoeksgebied op de stratenatlas (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/ikonos/#>).

Figuur 3: Aanduiding van het onderzoeksgebied (in het rood aangeduid) op een luchtfoto van het gebied, voorafgaand het onderzoek (© <http://googlemaps.be>).

3.2. Geologische en bodemkundige situering

De site bevindt zich op de pleistocene oostwest gerichte dekzandrug Gistel-Maldegem-Stekene. Dit zand zette zich na de laatste ijstijd (ca. 10.000 jaar geleden) door windwerking af op deze lichte verhevenheid in het landschap (ca. +8,50m TAW). Deze verhevenheid is voordien ontstaan door aanwezigheid van kleilagen en zandsteenlagen ter hoogte van Roksem en Westkerke (zeeafzettingen 65-62 miljoen jaar geleden); deze waren beter bestand tegen de erosiewerking van de ijstijden van het Kwartair.¹ Ten noorden en westen bevinden zich de lager gelegen en nattere poldergebieden die voorzien zijn van een kleibodem. Deze zandrug was een interessante plaats voor de vroegere mens om zich te vestigen. De vondsten van verschillende archeologische sites tussen Oudenburg en Brugge getuigen hiervan.

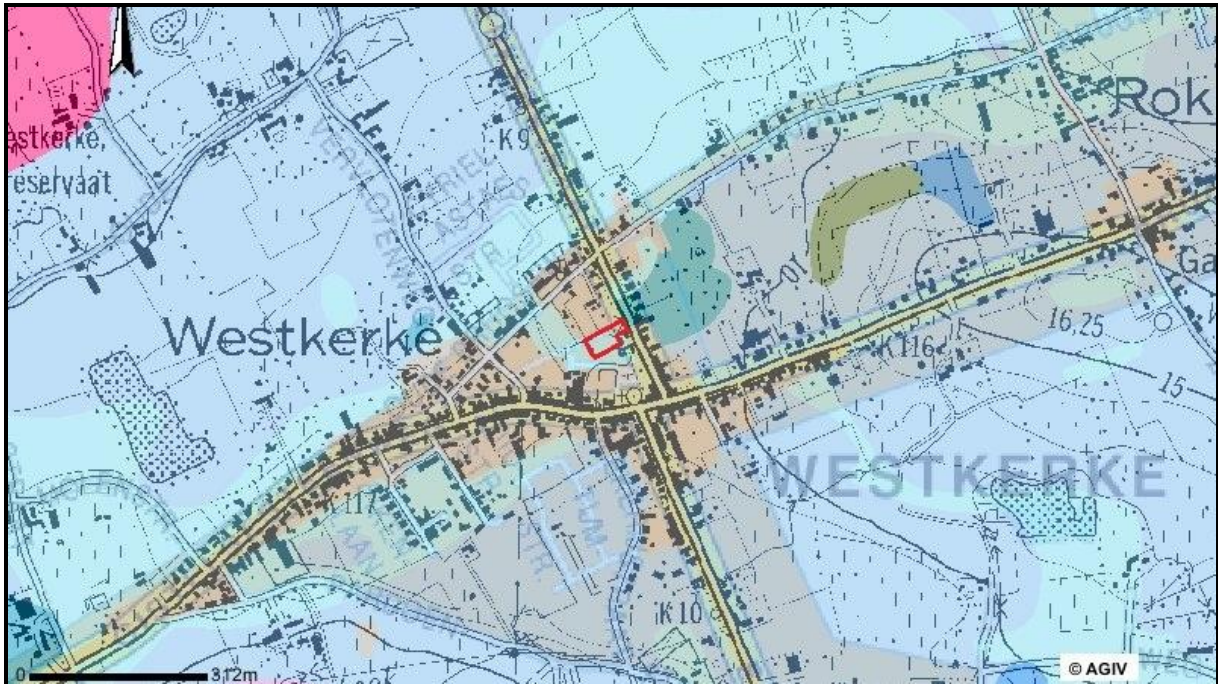
Op de bodemkaart wordt de bodem van het onderzoeksgebied aangeduid als een ZaG bodem (Zeer droge zandbodem complex).²

Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op de topografische bodemkaart. Blauw is zandgrond; roze betreft kleibodems (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>).

¹ <https://inventaris.onroerendergoed.be/dibe/geheel/21629>

² <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/Toongegevens.asp?actie=ToonInfo&gemeente=Oudenburg&NISNR=35014&code=ZaG&streek=ZS&layer=Droog%20zand&scale=17477>.

Figuur 5: Detail van de topografische bodemkaart met aanduiding in het rood van het onderzoeksgebied (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>).

3.3. Archeologische context

Het plangebied is gesitueerd in het centrum van Westkerke, deelgemeente van Oudenburg. Oudenburg zelf is archeologisch zeer gekend omwille van de aanwezigheid van een Romeins *castellum*. Westkerke bevindt zich ongeveer 2km ten zuiden van Oudenburg. In het verleden werden te Westkerke verschillende archeologische waarnemingen gedaan. Door Yann Hollevoet werd aan de zuidelijke buitenmuur van de kerk een oudere dwarse muur in veldsteen ontdekt. In een weiland langsheen de Eernegemsestraat, ten zuiden van de dorpskern, werd ook door Yann Hollevoet een Romeinse gracht uit de Hoge Keizertijd gevonden.³

Ondanks deze beperkte data zijn er genoeg redenen om aan te nemen dat de bodem tal van archeologische sporen en structuren bevat. Westkerke is immers ontstaan op het kruispunt van twee oude wegen: de Zandstraat en de Oude Brugseweg. Beide wegen waren in de middeleeuwen, en wellicht ook al in de Romeinse tijd, belangrijke handelswegen, getuige de talrijke vondsten langs deze wegen te Ettelgem, Roksem, Zerkegem, Jabbeke, Varsenare en Sint-Andries.⁴

Westkerke zelf wordt voor het eerst vermeld in 877, als afscheiding van de moederparochie van Roksem (kerk ten westen van Roksem). De actuele kerk bevindt zich op minder dan 50m ten zuidwesten van het plangebied, wat de kans reëel maakt dat er sporen en structuren worden aangetroffen die te relateren zijn aan de oudste ontstaansgeschiedenis van de nederzetting.⁵

³ Dhaeze W., 2012, p. 9.

⁴ Dhaeze W. en Velle P., 2010. Deze opgravingen met bewoningssporen werden uitgevoerd door het IAP/VIOE en RAAKVLAKE.

⁵ Zie "Bijzondere voorschriften bij de vergunning vooreen archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Oudenburg, Westkerkestraat".

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Westkerke

4.1.1. *Historische informatie*

Op de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed⁶ valt een goed overzicht te lezen van de geschiedenis van Westkerke. De historische gegevens die relevant zijn voor dit archeologisch vooronderzoek zijn grotendeels uit deze bron overgenomen. Geen enkel archeologisch onderzoek heeft tot op heden bijgedragen tot de opbouw van de historische kennis en de oorsprong van Westkerke.

Roksem is de oudste middeleeuwse nederzetting in de streek met een eerste vermelding in 745. In de 8ste eeuw ontstaat ten westen van Roksem, op het kruispunt van de Oude Bruggeweg en de historische weg Oudenburg-Eernegem, een nieuw gehucht. Door de verdere aangroei, ca. 800- 850 zag het prioraat van Roksem zich verplicht daar een kapel te bouwen, waarschijnlijk een houten kerkje. Dit kerkje werd voor het eerst vermeld in 877 in een diploma of bevestigingsoorkonde van Karel de Kale aan de Sint-Bertijnsabdij als "Vvistkirka" of "kerk ten westen (van Roksem)".

Westkerke ontwikkelt zich vrij snel als onafhankelijke Sint-Audomarusparochie. Als scheidingslijn tussen Roksem en Westkerke gebruikt men de historische weg tussen Oudenburg en Eernegem. Al wat links lag, was Westkerke, het rechtergedeelte bleef bij de parochie Roksem. Als patroonheilige koos men Sint-Audomarus, een gewezen abt van de Sint-Bertijnsabdij. Westkerke speelt onder leiding van de abdij (haar patronaatschap wordt gedurende de 11de, 12de en 13de eeuw herhaaldelijk bevestigd) een belangrijke rol als uitvalsbasis in de schapenbeweiding en de eerste inpolderingen van de kustvlakte. Westkerke wordt hiermee één van de oudste parochies van het poldergebied. In de middeleeuwen bestaat Westkerke uit een dorpskern ten zuidoosten op een smalle beschermende getuigenheuvel, met ten westen een groot pastoraal gebied in de jonge kustvlakte. De parochie valt wellicht al vanaf de 11de eeuw onder de dekenij Oudenburg, vanaf 1803 onder de dekenij Gistel; ze maakte deel uit van het bisdom Doornik (1559), Gent (1801) en Brugge (1834). De Tempeliers bezitten in 13de eeuw een kleine hofstede in Westkerke en innen er tienden, net zoals de abdij van Oudenburg.

⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21629>

Bestuurlijk maakt Westkerke gedurende de Frankische periode deel uit van de kleine Vlaanderengouw of "pagus Flandrensis", vanaf de tweede helft 9de eeuw van het graafschap Vlaanderen. De gemeente behoort gedurende het Ancien Regime tot Gistel-ambacht-Oost-over-de-Ware (Moerdijkvaart die de grens vormt met de gemeente Gistel) binnen de kasselrij het Brugse Vrije. Lenen werden vermoedelijk rechtstreeks gehouden uit het grafelijke bezit en kwamen wellicht niet als heerlijkheden tot ontwikkeling.

Na de vernieling van de Sint-Michielskerk te Roksem tijdens de godsdiensttwisten in de tweede helft 16de eeuw (ca. 1566) wordt Westkerke vanaf 1651-52 parochie voor de bewoners, een fusie die in 1655 door de bisschop officieel wordt bekrachtigd. Rond 1600 wordt een Onze-Lieve-Vrouwekapel gebouwd op de grens met Oudenburg, aan de Goedeboterstraat. In 1682 werd het dorp geteisterd door een orkaan, gepaard gaande met watersnood. De jaren daarop plunderen en branden de Franse soldaten het dorp en nemen bewoners gevangen. De kerk van Westkerke wordt herhaalde malen hersteld en verbouwd met recuperatiemateriaal van de kerk van Roksem of met de opbrengst van de verkoop daarvan.

In de 17de en 18de eeuw bloeit Westkerke op: in de 18de eeuw had Westkerke twee keer meer inwoners dan Roksem. Er worden enkele grote boerderijen gebouwd in de polders, en de Waere en Bourgogne worden gedurende de 17de eeuw bevaarbaar gemaakt (huidige Moerdijkvaart en Bourgognevaart). Bij de Waerebrug ontstaat een gehucht met enkele hoeves, een brouwerij en druk bezochte herbergen, waarin tevens het gemeentehuis was gevestigd. In 1755 trekken de Oostenrijkers de Oude Bruggeweg, die reeds in de Romeinse tijd bestond, recht tot een steenweg (huidige Brugsesteenweg-Gistelsesteenweg). Ook rond dit knooppunt zijn sinds de 18de eeuw enkele herbergen gesitueerd.

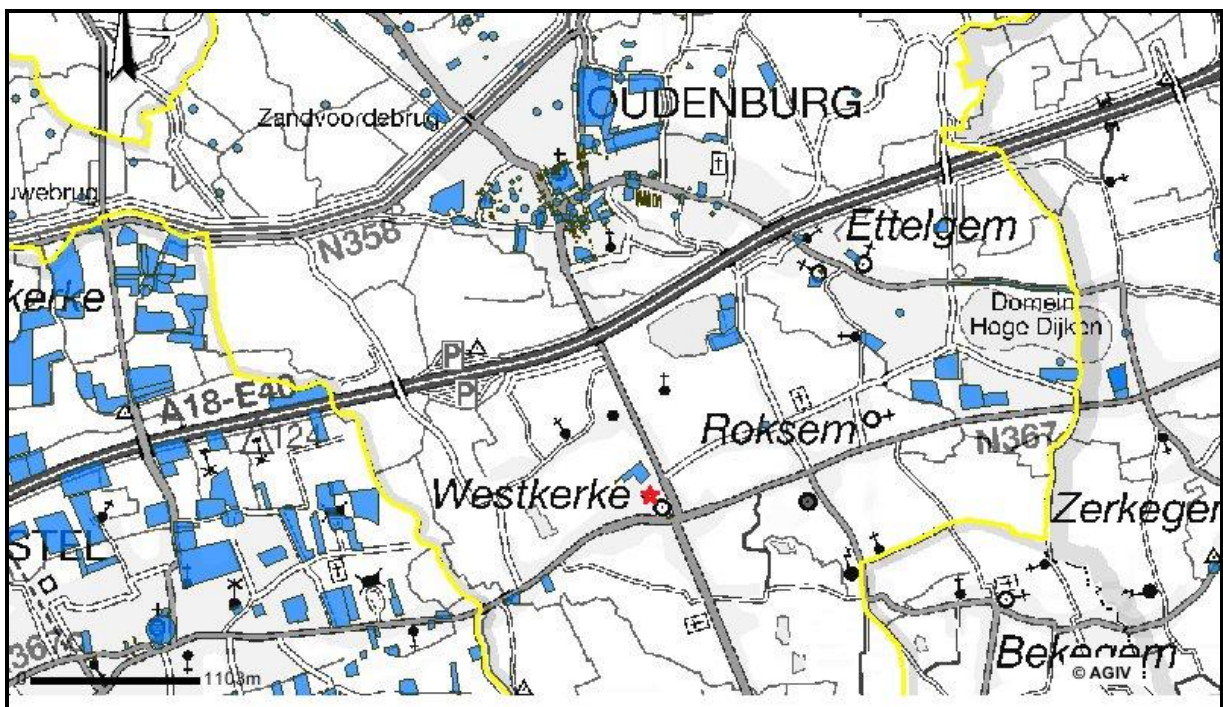
4.1.2. Archeologische informatie

Voorgaande archeologisch gekende zones kunnen opgespoord worden op de kaart van de Centrale Archeologische Inventaris.⁷ Daarop is een zone ten noorden van het onderzoeksterrein blauw gekleurd; het betreft de Romeinse site aan de Vervlotenweg. Deze site werd in 2010 door middel van een proefsleuvenonderzoek archeologisch gedocumenteerd door Wouter Dhaeze. Daarbij werden verschillende Romeinse grachtstructuren uit de tweede helft van de 1ste eeuw - eerste helft van de 2de eeuw na Chr. Aangetroffen, die wellicht Romeinse rechthoekige Romeinse erven afbakenden.

⁷ <http://cai.erfgoed.net/>

Ondanks de vondst van 2 spiekers (kleine op palen gebouwde graanschuren) werden er binnen het onderzoeksgebied geen sporen van woonhuizen aangetroffen. Uit deze vondsten kon opgemaakt worden dat er zich in de buurt van de Vervlotenweg, mogelijk dichterbij de Oude Bruggeweg, een Romeinse nederzetting moet bevinden.⁸ De andere twee zones die op de CAI-kaart blauw zijn gekleurd, betreffen veldprospecties nabij de Waerebrug, waarbij 3 laatmiddeleeuwse munten gevonden werden.⁹

Ten oosten van Westkerke bevindt zich de goed gekende en in het verleden uitgebreid archeologisch onderzochte Sint-Michielskerk van Roksem: daar werden sporen van een pre-Romaanse Karolingische kerk gevonden, ontstaan langsheen de oude Romeinse zeeweg naar Oudenburg.¹⁰ Verder werden reeds verschillende Romeinse en middeleeuwse sites met bewoningssporen ontdekt tussen Oudenburg en Brugge, met name te Roksem¹¹ en Sint-Andries (Brugge).¹²

Figuur 6: Uittreksel van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI)-kaart met in het blauw aangeduid de archeologisch gekende zones. De situering van het onderzoeksgebied is aangeduid met een rode ster. Ten noorden ervan bevindt zich de site aan de Vervlotenweg. Ten oosten bevinden zich de meer gekende Romeinse en middeleeuwse sites van Roksem (© <http://cai.erfgoed.net/>).

⁸ Dhaeze W. en Velle P., 2010, pp. 18-19.

⁹ <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=76929> en <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=76927>

¹⁰ <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=72490>

¹¹ De Meulemeester J. en Dewilde M., 1987, pp. 225-231.

¹² Hillewaert B., Hollevoet Y., 2006, pp. 121-140.

4.2. Westkerkestraat-Gistelsesteenweg

4.2.1. *Historische informatie*

Naar aanleiding van de prospectie werden voorafgaand aan het onderzoek enkele oude historisch kaarten bekeken. Op de Ferrariskaart uit 1777 is ten westen van de kerk een hoeve met walgracht te herkennen. Ten noorden van de kerk zijn enkele rechthoekig afgebakende tuinpercelen te zien, die ofwel toebehoorden aan de kerk of aan de bewoners van de hoeve met walgracht. In het vooronderzoek zouden deze tuinpercelen en/of het noordoostelijke deel van de hoeve met walgracht aangesneden kunnen worden. Historisch archiefonderzoek zou meer informatie kunnen verschaffen over de betrouwbaarheid van de Ferrariskaart met betrekking tot deze hoeve met walgracht. Zijn er eventueel documenten bewaard die deze hoeve ten westen van de Sint-Audomaruskerk en/of de bewoners ervan vermelden? Dergelijk diepgaand archiefonderzoek viel echter buiten de opdracht van de prospectie. Deze hoeve met bijgebouw is zo'n 63 jaar later, op de Atlas der Buurtwegen (1840), nog steeds zichtbaar. Enkel de gracht is niet meer in die hoedanigheid te herkennen, deze werd opgenomen in en aangepast aan de toenmalige parcelering.

Het lijkt erop dat de weg die door Westkerke loopt na 1777 iets meer naar het noorden verlegd werd: de bocht duidelijk zichtbaar op de Ferrariskaart is op de Atlas der Buurtwegen uit 1840 niet meer zo uitgesproken. De weg bevindt zich daar een pak dicht bij de kerk. Het onderzochte perceel bevond zich ook net ten noorden van de hoeve met walgracht. Het perceel is op de Ferrariskaart slechts in twee delen verdeeld, terwijl het op de Atlas der Buurtwegen uit meerdere kleinere noordzuid georiënteerde percelen bestaat. Op de Ferrariskaart is er trouwens nog geen spoor te zien van de weg die van ten westen van de kerk richting Oudenburg loopt. Er lijkt dus wel het één en ander te zijn gewijzigd in de dorpskern van Westkerke tussen 1777 en 1840.

Figuur 7: Ferrariskaart uit 1777 met daarop ten westen van de kerk een hoeve met walgracht (© <http://www.ngi.be>).

Figuur 8: Atlas der buurtwegen uit 1840. Hierop is ten noorden van de kerk geen percelering meer te zien. De hoeve met walgracht die te zien was op de Ferrariskaart valt nog te herkennen: de 2 gebouwen staan er nog en de walgracht is opgenomen in de percelering (© <http://www.giswest.be/trage-wegen>).

4.2.2. Archeologische informatie

De archeologische voorkennis van Westkerke werd in de voorgaande archeologische hoofdstukken al besproken. Gezien de ligging in de nabijheid van de Sint-Audomaruskerk is de kans reëel op het vinden van oude sporen die meer informatie kunnen geven over de vroege geschiedenis van Westkerke. Het is ook uitkijken naar sporen uit de Romeinse periode gezien de nabijheid van de site 'Vervlotenweg', waarbij talrijke Romeinse grachten en enkele spiekers gevonden werden.

Voorafgaand aan de uitvoering van het archeologisch proefsleuvenonderzoek werd de afbraak van het slachthuis Declerck ten zuiden van het onderzoeksgebied door Wouter Dhaeze (gemeentearcheoloog van Oudenburg) archeologisch opgevolgd. Tijdens de verwerking van de resultaten van dit proefsleuvenonderzoek gaf hij de resultaten hiervan vrij in een rapport.¹³ Uit de archeologische begeleiding kon afgeleid worden dat het terrein waar het voormalige slachthuis stond te zwaar verstoord was door o.a. kelders en funderingen. Op die locatie was verder archeologisch onderzoek niet aangewezen. Ten oosten van dit terrein werd tevens een proefsleuf getrokken waarin eveneens geen archeologische sporen waargenomen werden.

¹³ Dhaeze W, 2012.

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling¹⁴

Doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein: er wordt geïnventariseerd of er zich waardevolle archeologische sporen bevinden en indien positief worden deze gewaardeerd. Van clusters van archeologische sporen wordt de begrenzing en uitgestrektheid onderzocht. Alle aanwezige sporen worden driedimensionaal opgemeten.

Volgende vragen moeten beantwoord worden:

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen (goed, gebioturbeerd, ...)?
- in het bijzonder voor wat betreft de verharde delen: hoe zijn deze gefundeerd en kunnen nog archeologische sporen verwacht worden onder de verhardingen, of zijn deze allemaal verstoord?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- wat is de uitgestrektheid van de sporenclusters?
- wat is de diepte van het relevante archeologische niveau ten opzichte van het actuele maaiveld?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

5.1.2. Randvoorwaarden

Voorafgaand aan het onderzoek werd het terrein door Monument Vandekerckhove nv vrijgemaakt van alle begroeiing. Er werd toen ook vastgesteld dat er op het oostelijke deel van het terrein een twintigtal centimeter oppervlaktewater stond. Daags vóór de start van het onderzoek werd dit water weggeleid/weggepompt naar een naburige sloot.

¹⁴ Zie "Bijzondere voorschriften bij de vergunning vooreen archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Oudenburg, Westkerkestraat".

Figuur 9: Afvoergeul die werd gegraven om het meeste oppervlaktewater uit de oostelijke zone weg te krijgen.

5.1.3. Raadpleging specialisten

Wouter Dhaeze is gemeentelijk archeoloog van Oudenburg en stond in voor de begeleiding van het archeologisch onderzoek. Na het onderzoek werd samen met hem overleg gepleegd in verband met de datering en waardering van de vondsten. Als regiodeskundige kon hij het belang en de waarde van de sporen en vondsten het best kaderen in de algemene archeologische kennis van de regio. Daarnaast werd voor de determinatie van enkele artefacten te rade gegaan bij Wim De Clercq (UGent) en Koen De Grootte (Onroerend Erfgoed).

5.2. Beschrijving

5.2.1. Voorbereiding

Ongeveer een maand voor de start van het veldwerk werd een startvergadering georganiseerd waarbij alle betrokken partijen aanwezig waren. Er werd ook afgesproken om een sleuvenplan op te stellen dat voorgelegd en goedgekeurd diende te worden door Onroerend Erfgoed.

De begroeiing werd de week voor het onderzoek verwijderd. Om het oppervlaktewater in het oostelijke deel van het terrein weg te leiden en weg te pompen werd één dag voor het onderzoek een afvoerkanaaltje met behulp van de kraan gegraven. Hierdoor kon het onderzoek in deze oostelijke zone toch plaatsgrijpen.

5.2.2. Veldwerk

Er werden 4 parallelle oostwest georiënteerde sleuven aangelegd en 1 kijkvenster. De onderlinge tussenafstand bedroeg ongeveer 12m. Het onderzoek en de registratie van de sporen werd heel erg bemoeilijkt door het zeer snel stijgende grondwater. In overleg met Sam De Decker (Onroerend Erfgoed) werd beslist om de sleuven onmiddellijk na de registratie van de sporen opnieuw te dichtten, dit om te vermijden dat er te veel water in de sleuven zou komen. De zones waar vooraf begroeiing diende te worden geruimd waren door de hevige regenval voorafgaand aan het onderzoek zeer modderig en drassig geworden. Enkel het centrale en iets hoger gelegen deel van het terrein lag er droog en goed bereikbaar bij.

De totale oppervlakte van het terrein was 5500m² waarvan er 656m² onderzocht werd door middel van proefsleuven en 100m² door middel van kijkvensters. Dit komt neer op 13,7% van het terrein.

Voor het afgraven werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 2m breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. Onmiddellijk na het uitgraven werden de sporen opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven, waarna de sporen digitaal werden opgemeten door een landmeter. Een aantal sporen werd gecoupeerd om een beter zicht te krijgen op hun opbouw. De profielen van de coupes werden eveneens gefotografeerd, beschreven en getekend op

schaal 1:20. Teneinde een goed beeld te krijgen op de bodemopbouw werd in elke sleuf ook een wandprofiel schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. Er werden geen bulkmonsters noch pollenmonsters of andere stalen genomen, gezien de sporen zich hier niet toe leenden. Een landmeter-topograaf stond in voor het georefereren van het terrein, het inmeten van de omtrek van de opgravingsvlakken, de sporen en het aangebrachte meetsysteem, en het bepalen van de hoogte van het terrein en de afgegraven niveaus (in TAW).

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code WEWE12 (**WE**stkerke – **WE**stkerkestraat 2012) gebruikt. De spoorbeschrijvingen, de vondstenlijst, de fotolijst en de tekeningenlijst werden samengebracht in een digitale inventarislijst. De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen, de profielen en enkele coupetekeningen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven.

Figuur 10: Het terrein vanuit het westen gezien, voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek. Merk ook hier de waterverzadigde grond op de plaats waar voordien bomen en struiken stonden. Het is voornamelijk in deze westelijke zone dat de meeste sporen aan het licht kwamen.

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN

6.1. Stratigrafie

Gemiddeld kwam de moederbodem op een diepte van 60cm onder het maaiveld aan het licht. Deze moederbodem bestond uit geel zand. In het oostelijke deel van het terrein bevond er zich beduidend meer ijzerconcretie in deze moederbodem dan in het westelijke deel van het terrein. Boven deze moederbodem bevond zich in alle profielen een lichtgrijs bruine laag. Het betreft hier wellicht een oudere ploeglaag, die gezien kan worden als een Bh-horizont. Boven deze laag zit een donkergrijs bruine laag die nog deel uitmaakt van de teelaarde.

Het profiel 5 in het kijkvenster geeft een iets ander beeld. Ten eerste is er in die westelijke zone een pak minder ijzerconcretie in de moederbodem. Tevens is er geen sprake meer van een lichtbruine oudere ploeglaag bovenop de moederbodem; de grens tussen de teelaarde en de moederbodem is in deze zone vrij scherp.

Figuur 11: Profiel 1, zuidprofiel in sleuf 1.

Figuur 12: Profiel 2, zuidprofiel in sleuf 2.

Figuur 13: Profiel 3, noordprofiel in sleuf 3.

Figuur 14: Profiel4, zuidprofiel in sleuf 4.

Figuur 15: Profiel 5, zuidprofiel in het kijkvenster.

6.2. Resultaten

Er werden in totaal 91 sporen geregistreerd. De meerderheid daarvan bevond zich in het westelijke deel van het terrein. Het gaat daarbij voornamelijk om grachten, greppels en mogelijke (paal)kuilen. Een groot en bijna cirkelvormig spoor met een donkere kern en lichtere rand kan mogelijk een waterput zijn. Alle sporen zijn te zien op het overzichtsplan in de bijlage.

6.2.1. Sleuf 1

Proefsleuf 1 situeerde zich in het uiterste noorden en werd aangelegd parallel met de omheining, ongeveer in oostwest richting. Eerst werd het westelijke deel aangelegd, aangezien in het oostelijke deel nog te veel water aan het oppervlak stond. Deze sleuf had uiteindelijk een totale lengte van 120m (240m²). De TAW-waarde was in het oosten +7,88m en in het westen +7,74m. Het maaiveld schommelde rond de +8,50m TAW. Het oostelijke deel van de sleuf werd pas aangelegd nadat het overgrote deel van het oppervlaktewater weggeleid en weggepompt was.

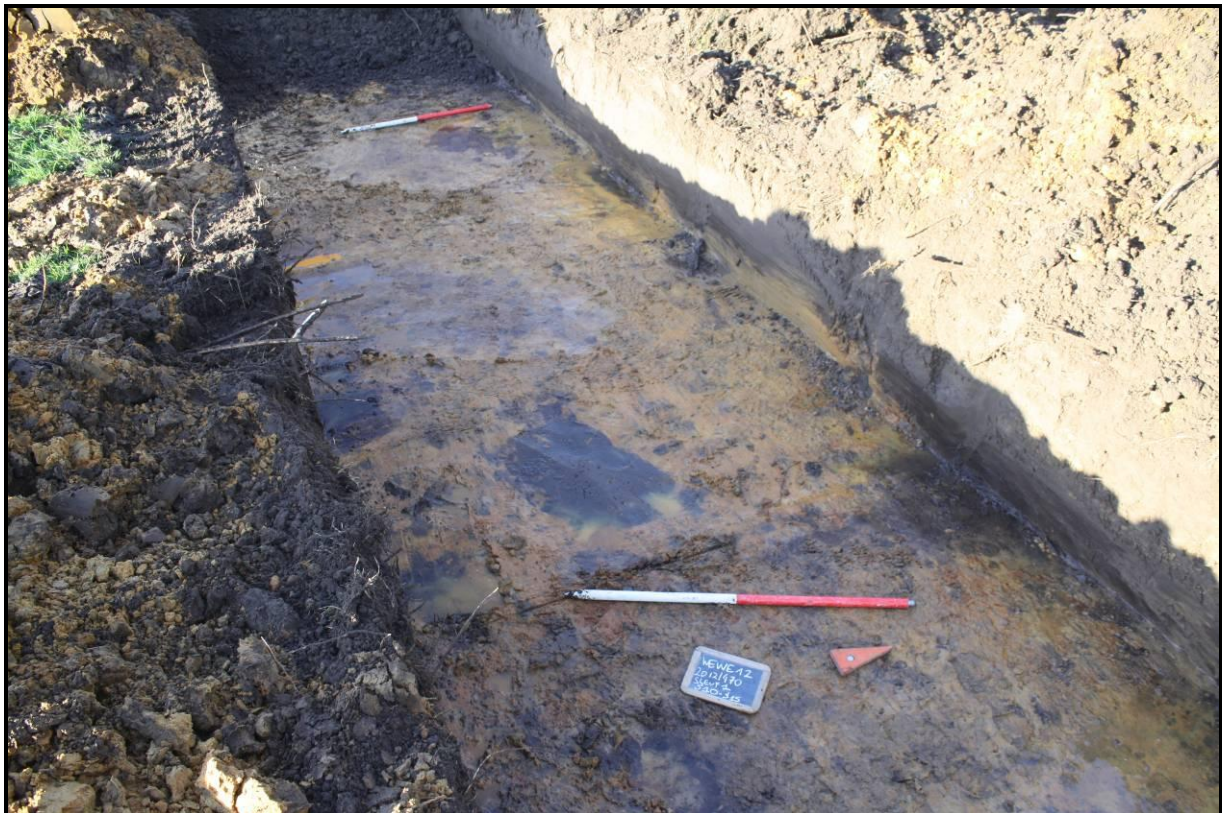
De meest interessante sporen tekenden zich af in het westen van de sleuf. Daar waren enkele lichtgrijze mogelijke paalkuilen te zien. Spijtig genoeg kon door het zeer snel opkomende grondwater slechts één ervan (S24) gecoupeerd worden. Deze bleek in coupe nog 30cm diep bewaard te zijn. Ook S22 is een mogelijke paalkuil; deze bevindt zich net ten westen van een 1m brede oostwest georiënteerde gracht met een heterogene bruingrijze vulling. Onder sporen 8 tot en met 15 bevinden zich ook enkele mogelijke paalkuilen; deze hadden wel een donkerdere vulling dan de lichtgrijze paalkuilen. S16 betreft een mogelijke noordzuid georiënteerde gracht met een donkerbruine vulling. Centraal in de sleuf bevonden zich 2 recente kuilen (S4 en S5) met heel wat 19de-eeuws materiaal erin. In het uiterste oosten van sleuf 1 werden heel wat minder sporen aangetroffen. S87 was een recente bakstenen structuur.

Figuur 16: Overzicht van sleuf 1 met het zeer snel opkomende grondwater die de registratie en het onderzoek van de archeologische sporen sterk bemoeilijkte.

Figuur 17: S8a en S8b.

Figuur 18: S10 tot en met S15: sporen waaronder enkele mogelijke paalkuilen.

Figuur 19: Westelijk einde van sleuf 1 met enkele lichtgrijze mogelijke paalkuilen.

Figuur 20: S22, een vermoedelijke paalkuil met grijze vulling, vierkante vorm met afgeronde hoeken.

Figuur 21: Lichtgrijze gecoupeerde (en snel ingekalfde) paalkuil S24 in het westelijke einde van sleuf 1.

6.2.2. Sleuf 2

Deze sleuf was zo'n 100m lang en werd parallel met sleuf 1 ook in bijna oostwest richting gegraven. De TAW-waarde in het oosten bedroeg +7,78m en in het westen +7,54m. Het maaiveld bevond zich rond de 8,50m TAW. Ook in deze sleuf viel er centraal en in het westen een concentratie van sporen te herkennen. Het oostelijke deel werd ook pas aangelegd nadat daar het oppervlaktewater zo goed als verdwenen was. Het enige spoor daar (S88) was wellicht van natuurlijke aard.

Twee parallelle donkerbruingrijze oostwest grachten (S35 en S37) doorsnijden het terrein. Zowel ten oosten, ten westen, als ertussen werden enkele mogelijk paalkuilen (bv. S30, S36, S38) herkend. S40 bleek een vrij vage beige tot witte uitgeloopte oostwest greppel.

S28 was een grote donkerbruingrijze grillig gevormde verkleuring. S48 is een mogelijke donkergrijze paalkuil, die echter door het grondwater niet verder onderzocht kon worden.

Figuur 22: Coupe op S88 in het oostelijke deel van sleuf 2 ; dit spoor werd als natuurlijk geïnterpreteerd.

Figuur 23: Donkerbruiniggrijs spoor (S28) in het westen van sleuf 2; komt overeen met S82 in het kijkenvenster en vormen zo samen een vrij groot bijna cirkelvormig spoor.

Figuur 24: S30 in coupe: een mogelijk bruiniggrijs paalspoor.

Figuur 25: Bovenaanzicht op de twee parallelle oosnoordoost-westzuidwest georiënteerde grachten (S35 en S37). Ertussen en op de voorgrond bevinden zich ook nog twee mogelijke paalsporen (S36 en S38).

Figuur 26: S42, S43 en S44.

Figuur 27: Een snel door grondwater overspoelde bruingrijze potentiële paalkuil (S48).

6.2.3. Sleuf 3

Deze sleuf was zo'n 90m lang. De TAW-waarde daalde ook hier lichtjes van oost (+7,72m) naar west (+7,55m). De TAW-waarde van het maaiveld was gezakt tot +8,30m; dit kan echter ten dele te maken hebben met het feit dat de kraan eerst een deel van de teelaarde moest afgraven om de randen van de sleuf in deze waterverzadigde zone enigszins stabiel en droog te houden.

In sleuf 3 werd het vermoedelijke verdere verloop van de oostwest grachten uit sleuf 2 aangesneden (S50 en S49/S91). Verder werden enkele mogelijk noordzuid grachten en greppels aangesneden die dwars op de oostwest georiënteerde grachten stonden. In het westen van deze sleuf bevonden zich enkele elkaar doorsnijdende greppel- en grachtstructuren. S61 had een beige tot bijna witte centrale vulling met lichtgrijze randen. Deze noordzuid structuur doorsnijdt S60: een 30 tot 40cm brede lichtgrijze oostwest greppel. Deze greppel wordt op zijn beurt doorsneden door een mogelijke paalkuil S62. In het uiterste westen van sleuf 3 was opnieuw een oostwest gracht (S63) te zien. Deze leek door een andere doorsneden te worden of doorsneed een andere, maar dit kon – opnieuw – door het zeer snel doorkomende grondwater niet goed onderzocht worden.

Figuur 28: S57, een bruingrijze mogelijke paalkuil met redelijk wat houtskoolspikkels.

Figuur 29: Enkele elkaar doorsnijdende greppel-en grachtstructuren (S60 en S61) en op de voorgrond de licht bruinig grijze oostwest gracht S63.

6.2.4. Sleuf 4

Dit betrof de kortste sleuf (30m lang), die aan weerszijden niet doorgetrokken kon worden door de extreem waterverzadigde bodem. De TAW-waarde van de moederbodem hier schommelde tussen de +7,60m en de +7,65m.

Ook hier werden ten minste 2 grachtstructuren aangetroffen, waarvan de ene noordzuid (S64) en de andere oostwest gericht (S65a). In eerste instantie leek S65 het grillig verloop van een lichtgrijze greppel te zijn; na een kleine coupe erop bleek echter de zone tussen deze 2 lichtgrijze parallelle sporen geen moederbodem, maar de binnenste lichtgrijzig beige vulling van een bredere gracht te zijn.

S67 is een mogelijke lichtgrijze paalkuil. Deze stroomde tijdens het couperen direct vol met grondwater, toch kon nog net opgemerkt worden dat deze een vlakke onderkant leek te vertonen.

In deze sleuf werd ook het enige mogelijke spoor gevonden dat mogelijk gelinkt kan worden met het voormalige slachthuis Declerck, dat zich net ten zuiden van het onderzoeksgebied bevond. Het betreft een rechthoekige kuil (S66) die S65a doorsnijdt en enkele grote stukken dierlijk bot bevatte.

Figuur 30: Bovenaanvicht vanuit het oosten op de lichtbruinig grijze sporen (S65a, S65b en S67) in sleuf 4.

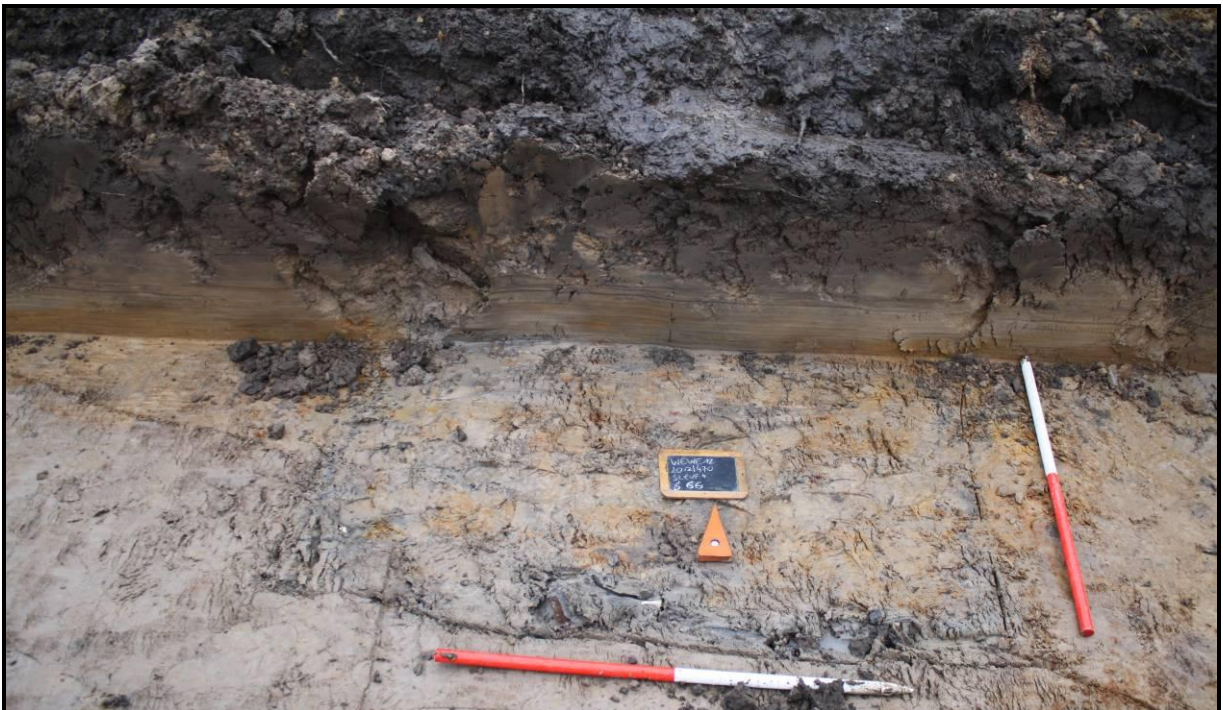
Figuur 31: Coupe op S65a.

Figuur 32: S67.

Figuur 33: Coupe op S67.

Figuur 34: S66, een mogelijke slachtafvalkuil van het voormalige slachthuis Declerck.

6.2.5. *Kijkvenster*

Op basis van de aangetroffen sporen in het westen van sleuven 1 en 2 werd ervoor geopteerd om tussen deze twee sleuven in het westelijke einde een kijkvenster aan te leggen. Dit kijkvenster kon niet met de sleuven verbonden worden aangezien deze vol water stonden.

Het kijkvenster was zo'n 15m lang. De TAW-waarde in het noorden bedroeg +7,67m en in het zuiden +7,56m. Van zodra er meer duidelijkheid kwam omtrent de sporen en de site werd gestopt met openleggen van dit kijkvenster, dit om zoveel mogelijk informatie en sporen intact en onaangeroerd te houden, wat door het snelle opkomende grondwater geen evidentie was.

Er kwamen direct redelijk wat potentiële paalsporen aan het licht, zowel donkergrijsbruine als lichtgrijze (S68 tot en met S75). Ook het verdere verloop van één van de twee parallelle oostwest gerichte grachten uit sleuven 2 en 3 werd aangesneden. Net ten zuiden daarvan werd de andere zijde van S28, in de vorm van S82 opengelegd. Samen vormden ze een bijna cirkelvormig spoor met een diameter van circa 5m en een donkerbruine kern met een bruingrijze rand eromheen. Dit spoor kan mogelijk te interpreteren zijn als een waterput. Aangezien het kijkvenster na registratie van de sporen en het zetten van enkele coupes opnieuw snel onder water kwam, was er geen tijd om nog een boring te zetten op deze potentiële waterput. Er werd ook voor geopteerd om geen kraancoupe te zetten op gracht S77, omdat dit de site, naar mogelijk vervolgonderzoek toe, nog meer zou verstoren.

Figuur 35: Zicht vanuit het oosten op het kijkvenster met daarop de oostwest gracht (S77) te zien en links de halfcirkelvormige lichtbruine verkleuring (S82), die samen met S28 uit sleuf 2 een groot rond spoor vormt.

Figuur 36: Coupe op twee donkerbruinig grijze mogelijke (paal)kuilen S68 en S69.

Figuur 37: Lichtgrijze mogelijke (paal)kuil S70.

Figuur 38: Lichtgrijze mogelijke (paal)kuil S70 in coupe, slechts zeer ondiep bewaard.

Figuur 39: Zicht op de grijze greppel S76 met op de voorgrond ook enkele mogelijke donkerbruingrijze (paal)kuilen (S72-S75).

Figuur 40: Coupe op greppel S76 in het kijkvenster.

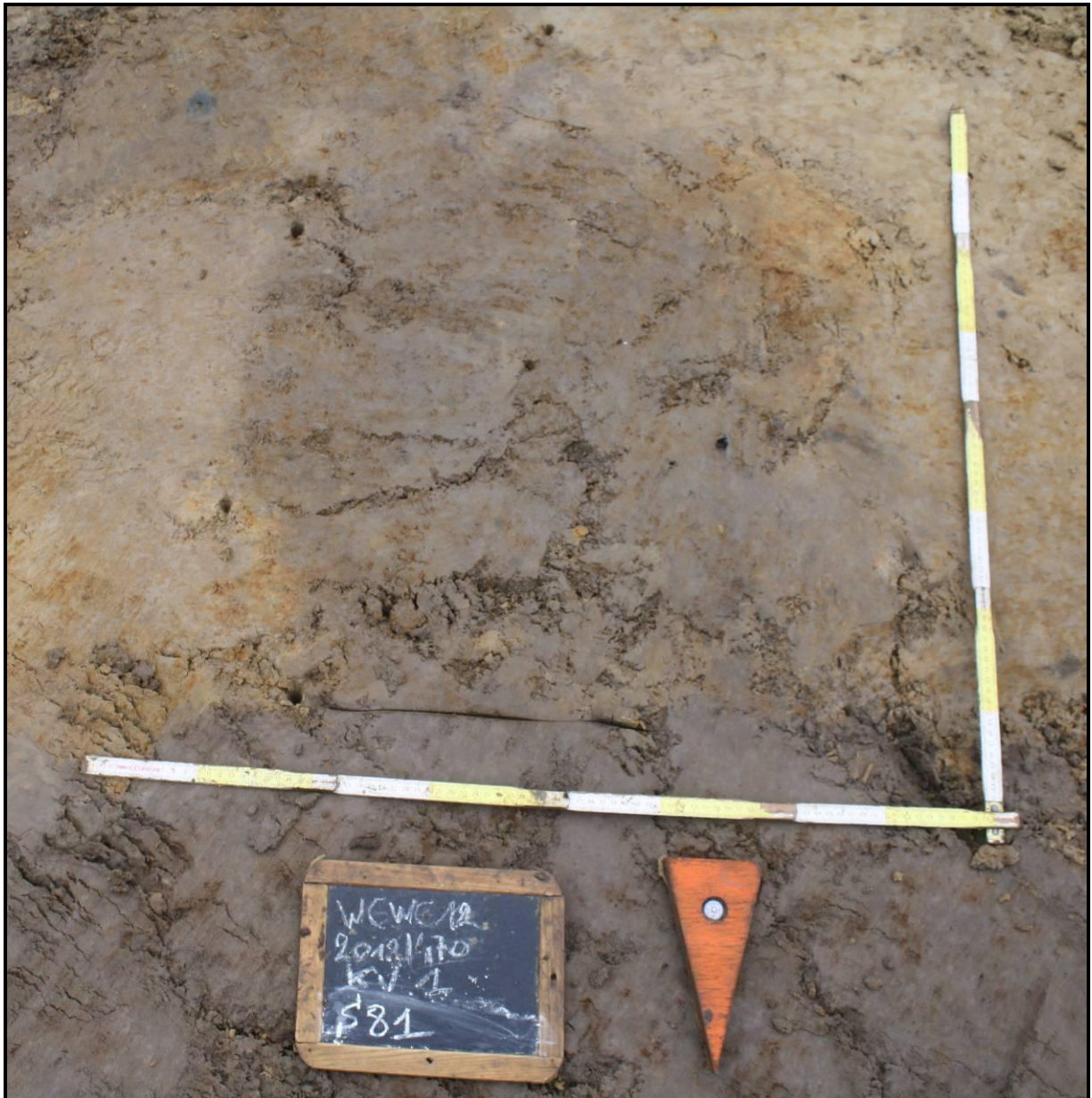
Figuur 41: Coupe op S75, mogelijk een natuurlijk spoor.

Figuur 42: S79.

Figuur 43: Coupe op S79, lichtgrijze ondiep bewaarde paalkuil.

Figuur 44: S81, een bruingrijze mogelijke paalkuil net ten noorden van S82.

7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN

Het voornaamste vondstenmateriaal was keramiek. Enkel in S66, een mogelijk slachtafvalkuil die te relateren valt met het voormalige nabijgelegen slachthuis Declerck, werden enkele grote stukken dierlijk bot gevonden.

Algemeen gezien werd er tijdens het proefsleuvenonderzoek vrij weinig materiaal gevonden. Het ging ook om weinig diagnostisch materiaal. Toch werden aardewerkscherven uit ten minste 4 verschillende periodes gevonden:

- Romeins

Uit S82, een mogelijke waterput, werden zeven sterk chamotteverschraalde wandscherven gehaald. Na raadpleging van twee aardewerkdeskundigen¹⁵ kwam een mogelijke datering in de Romeinse periode of ouder naar voren.

- Late middeleeuwen

In de oostwest gracht S77 in het kijkvenster werd een scherf in grijs aardewerk gevonden. Samen met een scherf van vroegrood aardewerk, die gevonden werd in S50, kan deze gracht in de 13de-14de eeuw gedateerd worden.

- Postmiddeleeuwen

In de noordzuid gracht S64 in sleuf 4 werd een fragment steengoed en een rood geglazuurd aardewerkfragment gevonden. Deze scherven kunnen in de 17de – 18de eeuw gedateerd worden.

- Recent

In sleuf 1 werden twee materiaalrijke kuilen (S4 en S5) gevonden die ook deels in de teelaarde vervat zaten. Het materiaal betreft industrieel wit aardewerk, faience en rood geglazuurd aardewerk dat ten vroegste in de 19de eeuw gedateerd kan worden.

¹⁵ Wouter Dhaeze (gemeentelijk archeoloog van Oudenburg) en Wim De Clercq (UGent) voor het Romeins aardewerk en Koen De Grootte (Onroerend Erfgoed) voor het middeleeuws aardewerk.

Figuur 45: Romeins aardewerk gevonden in S82 (InvNr.9).

8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

Ondanks de moeilijke werkomstandigheden door de (extreem) hoge stand van het grondwater kon toch een vrij goed zicht verkregen worden op het potentieel van deze site.

Vooraf in de westelijke zone van het onderzoeksterrein werden talrijke interessante archeologische sporen aangetroffen. De sporen behoren toe aan ten minste drie periodes: de Romeinse, de late middeleeuwen (13de-15de eeuw) en de postmiddeleeuwen (16de-18de eeuw). Deze drie fases zijn terug te vinden op het overzichtsplan in bijlage.

De oudste vertegenwoordigde periode is de Romeinse periode. Zeven sterk chamotteverschraalde wandscherven werden gevonden in een mogelijke waterput. Daarnaast zijn er nog talrijke, voornamelijk lichtgrijze sporen, die mogelijk ook tot deze oudste fase kunnen behoren. In deze sporen werd echter geen materiaal gevonden en het is enkel op basis van hun vulling dat deze in deze oudste fase geplaatst worden.

Verder is ten minste één oostwest gerichte grachtstructuur in de late middeleeuwen te dateren. In één van de noordzuid gerichte grachten werd dan weer postmiddeleeuws aardewerk gevonden. Of alle noordzuid grachten als postmiddeleeuws en alle oostwest grachten als laatmiddeleeuws beschouwd kunnen worden, valt niet met zekerheid te zeggen. Sommige grachten hadden een duidelijke verschillende vulling en zijn mogelijk nog ouder. In elk geval zijn er ten minste 3 vrijwel parallelle oostwest grachten te herkennen die, wanneer men ze doortrekt buiten het onderzoeksgebied, langs de noordkant van de Sint-Audomaruskerk passeren. Parallelle grachten kunnen eventueel wijzen op de aanwezigheid van een oud wegtracé.

Enkel op de Ferrariskaart uit 1777 zijn enkele oostwest en noordzuid gerichte perceelsgrachten te zien. Het valt echter moeilijk met zekerheid te stellen of deze zich binnen het onderzoeksgebied bevinden en overeenkomen met de grachten die tijdens het onderzoek aangesneden werden. Of ze te maken hebben met de hoeve met walgracht kan na dit vooronderzoek ook niet met zekerheid gesteld worden. In elk geval lijken er op de Atlas der Buurtwegen uit 1840 geen dwarse oostwest of noordzuid grachten meer over het onderzochte perceel te lopen.

Naast de verschillende grachten met hun verschillende oriëntaties en vullingen werden ook talrijke mogelijke paalkuilen gevonden. Wellicht zijn de donkerbruingrijze sporen van natuurlijke aard. In elk geval zijn de lichtgrijze sporen hoogstwaarschijnlijk wel degelijk restanten van paalkuilen die wellicht tot de oudste - Romeinse - fase teruggaan. Samen met de aanwezigheid van de Romeinse mogelijke waterput is er dus een sterke indicatie voor de aanwezigheid van (de achterzijde?) van een woonerf in de onmiddellijke omgeving. Deze lijkt zich, gezien de spreiding van de mogelijke oudste sporen, eerder in het uiterste westen van het onderzoeksgebied te bevinden.

Het belang van deze sporen kan belangrijke informatie opleveren met betrekking tot de oorsprong van het middeleeuwse Westkerke, waarover tot op heden nog maar weinig concrete gegevens zijn (zie inleidende hoofdstukken 4.1. en 4.2.). Daarnaast kunnen deze gegevens nieuwe bijkomende archeologische informatie geven omtrent de Romeinse en de middeleeuwse bewoning op de zandrug tussen Gistel en Brugge.

De vermoedelijke Romeinse sporen mogen wellicht direct gelinkt worden met de Romeinse *off site* sporen die iets ten noorden van het onderzoeksgebied aan de Vervlotenweg werden teruggevonden.¹⁶ Sporen van Romeinse, vroegmiddeleeuwse en volmiddeleeuwse bewoning werden gevonden langs de Zeeweg te Roksem (gemeente Oudenburg), ongeveer een kilometer ten noordwesten van het onderzoeksgebied.¹⁷ Daarnaast zijn er nog de Romeinse en vroegmiddeleeuwse nederzettingssporen te Sint-Andries/Brugge.¹⁸ Niet toevallig bevinden sommige van deze sites zich nabij een gekende belangrijke historische weg met een Romeinse oorsprong, zoals ook hier in Westkerke het geval is.

¹⁶ Dhaeze W. en Velle P., 2010.

¹⁷ De Meulemeester J. en Dewilde M., 1987, pp. 225-231.

¹⁸ Hillewaert B, Hollevoet Y., 2006, pp. 121-140.

9. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

Na de verwerking van de sporen en het dateren van het aardewerk dat tijdens het proefsleuvenonderzoek gevonden werd, wordt een vervolgonderzoek aanbevolen in de meest westelijke zone van het onderzoeksterrein. Deze advieszone werd aangeduid op het overzichts- en situeringsplan in bijlage.

Er dient rekening gehouden te worden met de mogelijke aanwezigheid van een waterput uit de Romeinse tijd. Gezien de uitzonderlijk hoge stand van het grondwater was het onmogelijk om deze al tijdens het vooronderzoek te couperen. Het is aangewezen om bij een eventueel vervolgonderzoek lokaal bemaling ter hoogte van dit spoor te voorzien. Een eventuele boring kan vooraf zicht geven op de diepte ervan.

Er is ook sprake van verschillende parallelle oostwest en noordzuid georiënteerde grachten. Vooral bij de oostwest georiënteerde grachten moet rekening worden gehouden met een mogelijk wegtracé dat kan doorgelopen hebben richting en langs de Sint-Audomaruskerk. Bij een vervolgonderzoek dient er in de uiterste zuidwesthoek ook rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van sporen met betrekking tot de omgrachte hoeve die te zien is op de Ferrariskaart uit 1777. De verschillende kleinere paalkuilen gingen in coupe nog zo'n 5 tot 30cm diep. Deze kunnen mogelijke restanten van houten gebouwstructuren zijn.

Ondanks de slechte omstandigheden waarin het vooronderzoek heeft moeten plaatsvinden, lijken er toch voldoende elementen te zijn gevonden die een archeologisch vervolgonderzoek kunnen rechtvaardigen. Het verdere onderzoek van deze sporen en site zou een wezenlijke bijdrage kunnen leveren omtrent de kennis van de oorsprong van Westkerke en ruimer gezien ook meer informatie verschaffen over de Romeinse en middeleeuwse landelijke bewoning in de regio.

Belangrijk naar interpretatie van de site toe is wel dat dit vervolgonderzoek in betere omstandigheden dan het proefsleuvenonderzoek moet kunnen worden uitgevoerd, het best na een langere droge periode waarna het grondwater goed gezakt is. In de zomermaanden na de lente lijkt de ideale periode. Indien dit niet mogelijk is moet er bij een eventueel vervolgonderzoek rekening gehouden worden met het plaatsen van bemaling.

10. SYNTHESE

In het kader van de bouw van 36 sociale woningen door WoonWel bvba te Westkerke (provincie West-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 22 en 23 november 2012 een archeologische prospectie uit op een terrein langsheen de Westkerkestraat. Opdrachtgever voor het onderzoek was de VMSW (Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen). Aangezien de bouw van de woningen gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem adviseerde het agentschap Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken een archeologische evaluatie door middel van proefsleuven, teneinde te vermijden dat waardevol archeologisch onderzoek ongedocumenteerd verloren zou gaan. De topografische en bodemkundige omstandigheden van de site scheppen immers een zekere archeologische verwachting. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed. Wouter Dhaeze, gemeentelijk archeoloog van Oudenburg, stond in voor de wetenschappelijke begeleiding van het project. De site werd onderzocht door middel van 4 oostwest georiënteerde proefsleuven en 1 kijkvenster.

Het archeologisch onderzoek leverde talrijke archeologische sporen op, voornamelijk geconcentreerd in de westelijke zone van het onderzoeksterrein. Het gaat om meerdere oostwest en noordzuid gerichte grachtstructuren met verschillende vullingen. Deze grachten kunnen minstens in twee, mogelijk in drie verschillende periodes gedateerd worden: met zekerheid de late middeleeuwen en de postmiddeleeuwen en mogelijk ook de Romeinse periode. Sommige grachten in het zuiden van het onderzoeksterrein kunnen mogelijk teruggaan op de hoeve met walgracht die te zien is op de Ferrariskaart (1777).

Daarnaast werden er ook verschillende paalkuilen en een mogelijke waterput aangetroffen die, op basis van vondstmateriaal en aard van de sporen, in de Romeinse periode kunnen geplaatst worden en mogelijk wijzen op de aanwezigheid van een erf.

Het onderzoek diende in zeer moeilijke omstandigheden plaats te vinden. De hoge stand van het grondwater zette de sporen en de sleuven vrijwel onmiddellijk na het openleggen onder water. Dit maakte de registratie en de interpretatie van de sporen zeer moeilijk. Ook konden hierdoor slechts enkele coupes gezet worden en kon geen dieptebeeld op de grachtstructuren en de mogelijke waterput verkregen worden.

Gezien de onmiddellijke nabijheid van het historische centrum van Westkerke, de hoge sporendensiteit (uit verschillende periodes) en de indicatie voor de aanwezigheid van een Romeins erf, wordt een archeologisch vervolgonderzoek geadviseerd in de westelijke zone van de site. Deze aanbeveling heeft geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor de bevoegde overheid, Onroerend Erfgoed, die uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

11. LITERATUUR

• Uitgegeven bronnen

- De Meulemeester J. en Dewilde M., 1987, Romeinse en middeleeuwse landelijke bewoning langs de Zeeweg te Roksem (gem. Oudenburg). Interimverslag 1986, In: *Archaeologia Belgica III*, 1987, 225-231.
- Dhaeze W. en Velle P., 2010, Waarderend archeologisch onderzoek te Westkerke, site Vervlotenweg, *Archeologische Rapporten Oudenburg – 8*.
- Dhaeze W., 2012, Archeologische begeleiding van de sloop van 'Slachthuis Declerck' te Westkerke, *Archeologische Rapporten Oudenburg – 15*.
- Hillewaert B., Hollevoet Y., Ryckaert M., 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen*, Brugge.
- Hillewaert B. en Hollevoet Y., 2006, Andermaal Romeins en vroegmiddeleeuws langs de Zandstraat te Sint-Andries/Brugge (prov. West-Vlaanderen), In: *Relicta I*, pp. 121-140.
- Hollevoet Y., 1992, Een luchtfoto opgegraven. Middeleeuwse landelijke bewoning langs de Meersbeekstraat te Snellegem (gem. Jabbeke, provincie West-Vlaanderen), In: *Archeologie in Vlaanderen II*, pp. 227-235.

• Internetbronnen

- <http://cai.erfgoed.net>
- <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>
- <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/ikonos/#>
- <http://googlemaps.be>
- <http://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/21629>
- <http://www.giswest.be>
- <http://www.ngi.be>

12. BIJLAGEN

- Situeringsplan
- Geïnterpreteerd overzichtsplan
- Situeringsplan met weergave van de geplande werken en de advieszone voor vervolgonderzoek
- Profielen

Archeologisch vooronderzoek Westkerke - Westkerkestraat 2012

Situeringplan

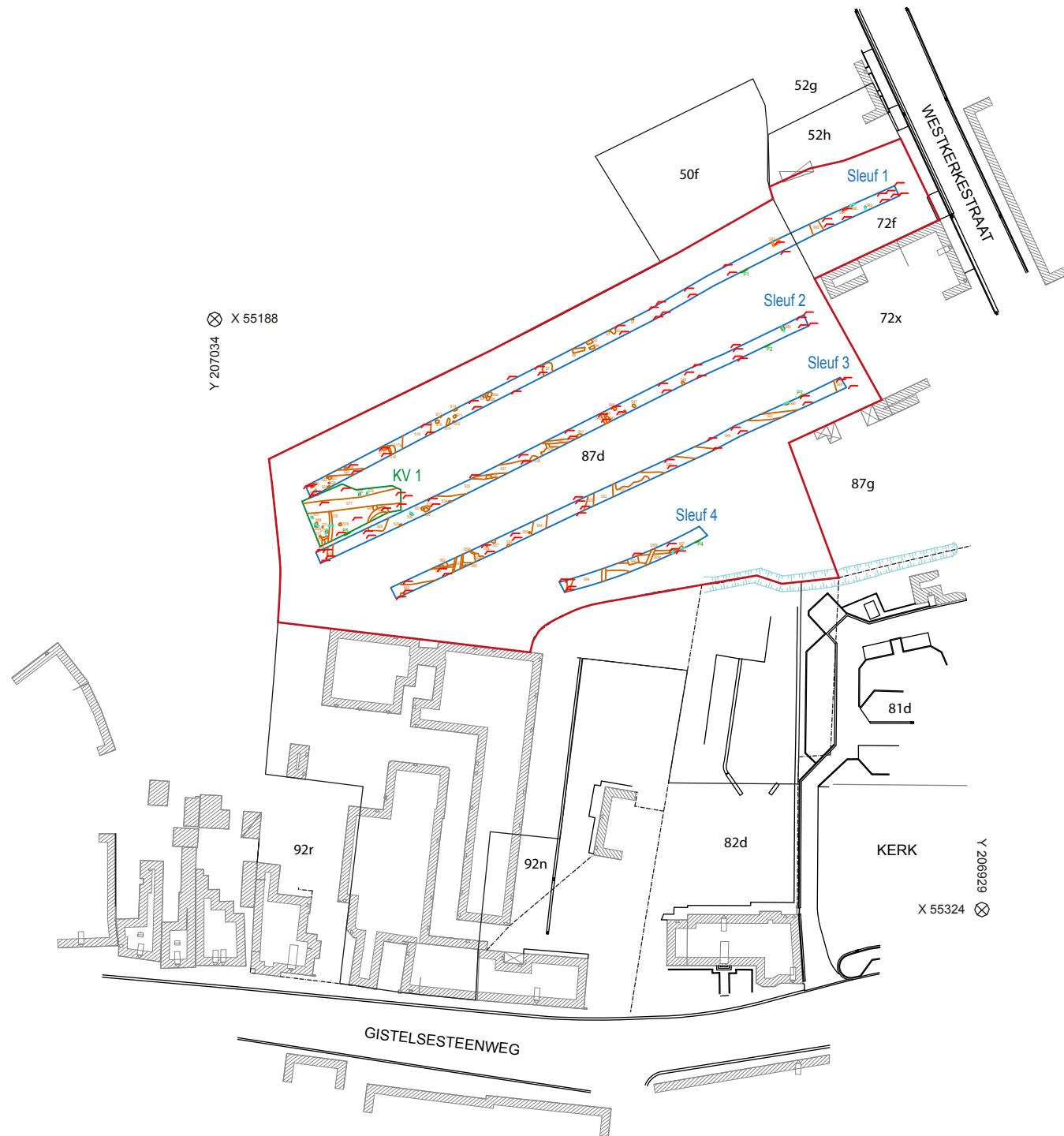
- Werkzone archeologie
- Proefsleuven
- Kijkvenster

Verg.nr. 2012/470
Coördinaten in Lambert 72 ⊗

GROUP
MONUMENT

160m
120m
80m
40m
0m

⊗ X 55188
Y 207034

Y 206929
⊗ X 55324

Archeologisch vooronderzoek
Westkerke -
Westkerkestraat
2012

Geïnterpreteerd overzichtsplan

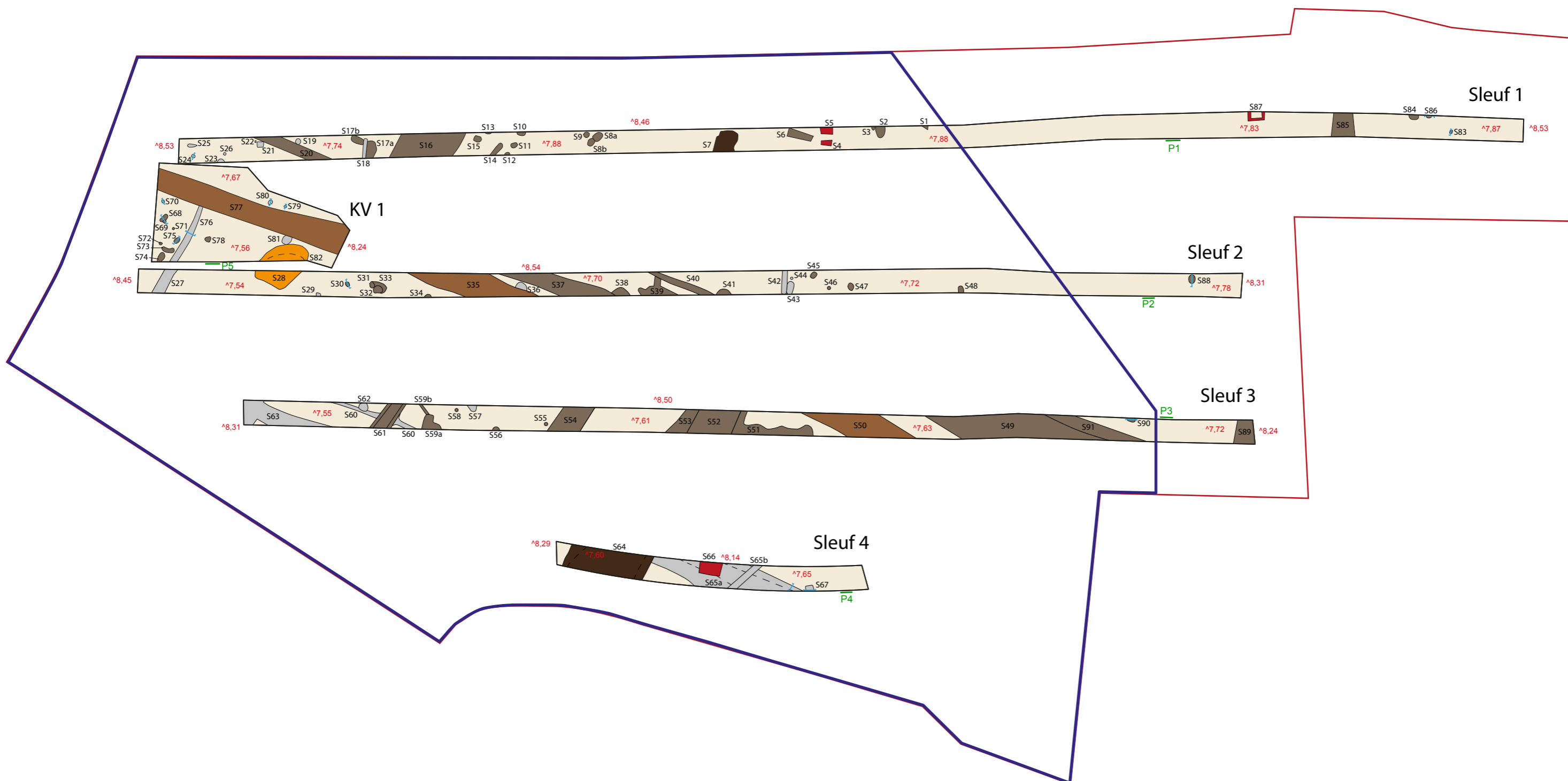

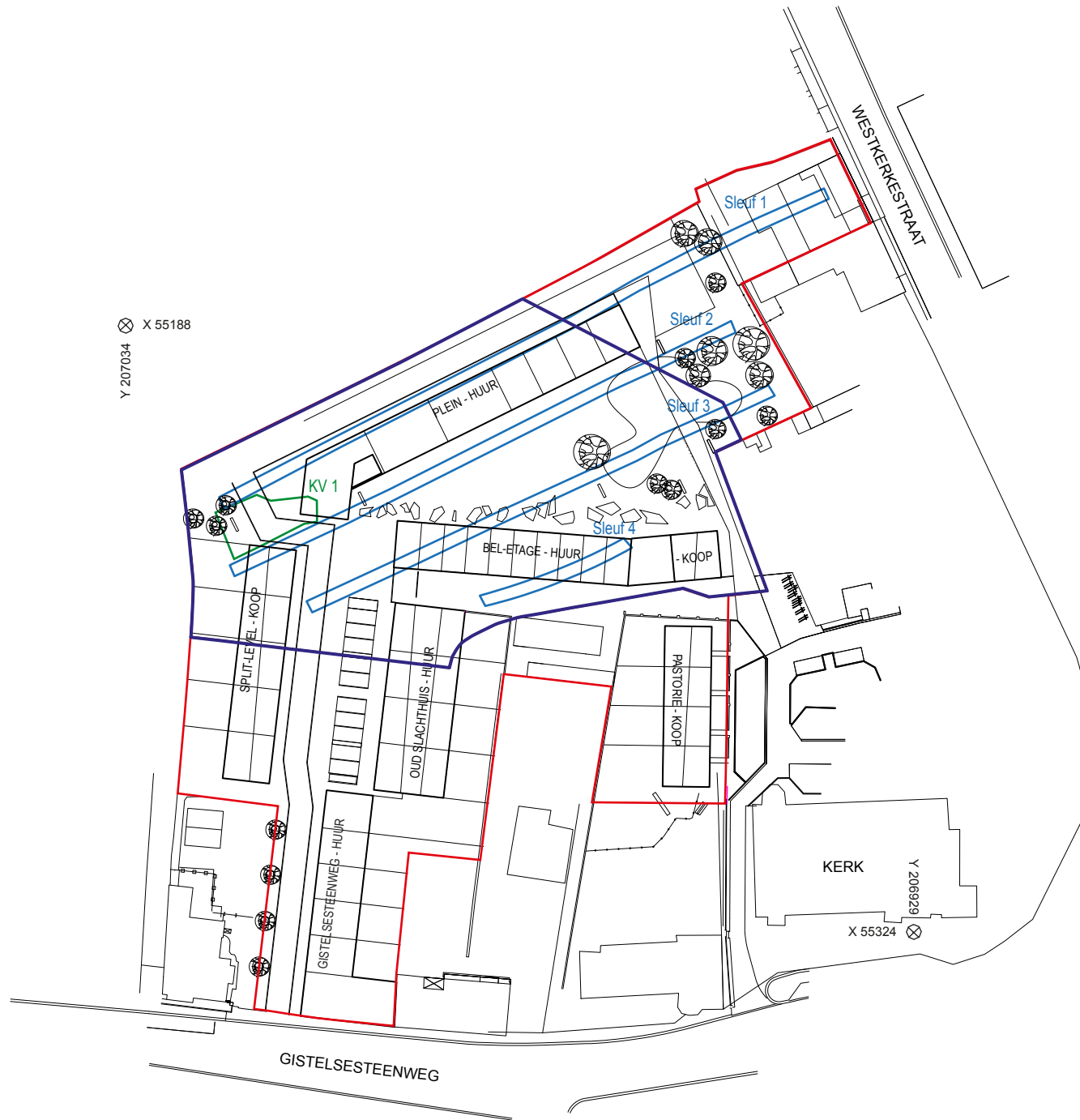
Onderzoeksterrein	Late middeleeuwen
Advieszone vervolgonderzoek	Postmiddeleeuws
Romeins	Recent
Mogelijk Romeins	Niet gedateerde sporen

Verg.nr. 2012/470

GROUP
MONUMENT

0m 10m 20m 30m 40m 50m 60m 70m 80m 90m 100m 110m 120m 130m

Y 207034 X 55188

Y 206929 X 55324

Archeologisch vooronderzoek Westkerke - Westkerkestraat 2012

Situeringsplan met weergave van de geplande werken en de advieszone voor vervolgonderzoek

- Plangebied
- Advieszone voor vervolgonderzoek
- Proefsleuven
- Kijkvenster

Verg.nr. 2012/470
Coördinaten in Lambert 72

160m
120m
80m
40m
0m

